

וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּתְאַנְחוּ לֹא כְּתִיב, אֲלֵא וַיֵּאָנְחוּ,
כְּלוּמַר, נִתְאַנְחוּ (ס"א הֶאֱנִיחוּ) לוֹ לְמַעַלָּה (ס"א כְּלוּמַר

בְּאֲנָחוֹ לְמִשְׁדֵּה) שֶׁהֶאֱנַחָה הִיְתָה בְּשִׁבְלִים לְמַעַלָּה.

ר' בְּרַכְיָה אָמַר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּלְעִילָא הָווּ, וּמֵאֵן אֵינּוּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵינּוּן דְּאִתְקְרוּן בְּנֵי פּוּלְחָנָא. כְּלוּמַר,
אוֹתָם שֶׁהֵם מִן הָעֲבוּדָה שֶׁל מַעַלָּה. וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל
הָאֱלֹהִים, שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא עָלְתָה שְׁוַעְתָּם לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק כִּד עֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דֵינָא
בְּפַמְלִיָּא שֶׁל מַעַלָּה, הֵהוּא דֵינָא מֵאֵי הוּי. אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵעֵבֶר לָהּ בְּהֵוּא נְהַר דֵינּוּר, וְאֶעֱבֵר לוֹן
מִשׁוּלְטַנְיָהוֹן, וּמִנֵּי שׁוּלְטַנִּין אַחֲרָנִין דְּשָׂאָר עֲמִין. אָמַר
לִיָּה וְהָא כְּתִיב (תהלים ק"ד) מְשַׁרְתִּיו אֵשׁ לוֹהֵט. אָמַר לִיָּה,

אֵית אֶשָׁא קְשִׁיא מֵאֶשָׁא, וְאֵית אֶשָׁא דְדַחֲיָא אֶשָׁא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תִּלְתַּת עֲנִיבֵי הַכָּא: אֲנַחָה, שְׁוַעָה,
צְעָקָה. וְכֹל חַד מִתְּפָרְשָׁא מֵאַחֲרָא. אֲנַחָה: כְּתִיב,

וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. צְעָקָה: דְּכְתִיב, וַיִּצְעֲקוּ. שְׁוַעָה:
דְּכְתִיב, וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם. וְכֹל חַד בְּלַחֲדוּי מִתְּפָרְשָׁא,
וְכִלְהוּ עֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, צְעָקָה וְשְׁוַעָה
עֲבָדוּ, אֲנַחָה לֹא עֲבָדוּ, מִשְׁמַע מִדְּכְתִיב וַיֵּאָנְחוּ וְלְמַעַלָּה
הִיְתָה הֶאֱנַחָה בְּשִׁבְלִים.

צְעָקָה וְשְׁוַעָה בְּמֵאֵי אֶתְפָּרְשָׁן, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לָךְ

שׁוֹעָה, אֵלֶּא בַת־פִּלָּה. שְׁנֵאמַר, (תהלים ל"ט) שְׁמַעַה תִּפְלְתִי
 יי' וְשׁוֹעָתִי הֶאֱזִינָה. (תהלים פ"ח) אֵלֶיךָ יי' שׁוֹעָתִי. (תהלים ל'
 שׁוֹעָתִי אֵלֶיךָ וַתִּרְפְּאֵנִי. צַעֲקָה שְׁצוּעָק וַאֲיִנּוֹ אֹמֵר כָּלוּם.
 אָמַר רַבִּי (דף כ' ע"א) יְהוּדָה, הֶלְכַךְ גְּדוּלָה צַעֲקָה מִכּוּלָן,
 שְׁצַעֲקָה הִיא בִלְבָב. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (איכה ב') צַעֲקָה לְבָבִם
 אֶל יי'. צַעֲקָה וּזְעָקָה דְּבַר אֶחָד הוּא, וְזֵה קְרוּבָה לְהַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, יוֹתֵר מִתִּפְלָה וְאַנְחָה, דְּכְּתִיב, (שמות כ"ב) כִּי אִם
 צַעֲקָה יִצְעַק אֵלַי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקוֹתָיו.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, בְּשַׁעָה שְׁאֵמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְשִׁמּוּאֵל, (שמואל א' ט"ו) נַחֲמֵתִי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת
 שְׂאוּל לְמֶלֶךְ. מֵה פְּתִיב, וַיִּיָּחַר לְשִׁמּוּאֵל, וַיִּצְעַק אֶל יי'
 כָּל הַלַּיְלָה. הַנִּיחַ הַכֹּל, וְלָקַח צַעֲקָה, מִשּׁוּם דְּהִיא קְרוּבָה
 לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתִּיר מִכְּלָהוּ, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב,
 וַעֲתָה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

תְּנִי רַבְּנָן, הָאִי מֵאֵן דְּצִלִּי וּבְכִי וְצַעֲקָה, עַד לָא יָכִיל
 לְמַרְחֵשׁ בְּשִׁפּוּוֹתֶיהָ, הָאִי צְלוּתָא שְׁלִימָתָא דְּהִיא
 בְּלִבָּא, וְלַעוֹלָם לָא הִדְרָא רִיקְנֵיָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
 גְּדוּלָה צַעֲקָה, שְׁקוּרַע גְּזוּר דִּינּוֹ שֶׁל אָדָם מִכָּל יָמָיו.
 רַבִּי יִצְחָק אָמַר, גְּדוּלָה צַעֲקָה, שְׁמוּשְׁלַת עַל מַדַּת הַדִּין
 שֶׁל מַעֲלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, גְּדוּלָה צַעֲקָה, שְׁמוּשְׁלַת
 בְּעוֹלָם הֵזֶה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּשִׁבִיל צַעֲקָה נּוֹחַל הָאָדָם

הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, דְּכָתִיב, (תהלים ק"ז) וַיִּצְעֲקוּ אֶל
ה' בַּצָּר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם.

(שמות ג) וּמִשֶּׁה הָיָה רוּעָה אֶת צֶאֱן יִתְרוֹ חוֹתְנּוֹ פֶהֱן מִדִּין.
רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח, (שיר השירים ב') דּוּדֵי לֵי וְאֲנִי לוֹ הָרוּעָה
בְּשׁוֹשָׁנִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת, שְׂאִינָם
מִשְׁגִּיחִים וְאִינָם יוֹדְעִים, בְּשָׁעָה שְׁעָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לְפָנָי
הַקָּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא, לְבְרֹא עוֹלָמוֹ, כָּל הָעוֹלָמוֹת עָלוּ
בְּמַחֲשָׁבָה אַחַת, וּבְמַחֲשָׁבָה זֹו נִבְרָאוּ כּוֹלָם, הִדָּא הוּא
דְּכָתִיב, (תהלים ק"ד) כָּלָם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ. וּבְמַחֲשָׁבָה זֹו,
שֶׁהִיא הַחִכְמָה, נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה.
נָטָה יְמִינוֹ, וּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. נָטָה שְׂמָאלוֹ, וּבְרָא
הָעוֹלָם הַזֶּה, הִדָּא הוּא דְּכָתִיב, (ישעיה מ"ח) אֶף יָדֵי
יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמִינֵי טַפְחָה שָׁמַיִם. קוֹרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמְדוּ
יַחְדָּו. וְכָלָם בְּרַגַע אַחַת (וּבְשָׁעָה אַחַת) נִבְרָאוּ, וְעָשָׂה הָעוֹלָם
הַזֶּה, כַּנִּגְד הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. וְכָל מָה שִׁישׁ לְמַעְלָה,
כְּדוֹגְמָתוֹ לְמַטָּה. וְכָל מָה שִׁישׁ לְמַטָּה, כְּדוֹגְמָתוֹ בֵּינָם.
וְהַכֹּל אֶחָד. בְּרָא בְּעֵלְיוֹנִים הַמְּלֹאכִים, בְּרָא בְּעוֹלָם הַזֶּה
בְּנֵי אָדָם, בְּרָא בֵּינָם לוֹיִתָן, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (שמות ל"ו) לְחַבֵּר
אֵת הָאֵהָל לְהִיּוֹת אֶחָד.

כְּתִיב בְּאָדָם, (בראשית ט') כִּי בְּצַלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם.
וּכְתִיב, (תהלים ח') וַתַּחֲסְרֵהוּ מַעַט מֵאֱלֹהִים. אִי בְּנֵי

נִשָּׂא יְקִירִין בְּעוֹבְדֵייהוּ (נ"א בְּעוֹבְדוֹי) כָּל הָאֵי, וְאִינוֹן
 מִתְּאֲבָדִין (מִטְּפֹד) מֵעֶפֶר דְּבִירָא, בְּמָה אֲתֵיין לְשִׂאֲבָא מְנִיָּה.
 וּבַחַר בְּעֵלְיוֹנִים, וּבַחַר בְּיִשְׂרָאֵל, לְעֵלְיוֹנִים לֹא קָרָא
 בָּנִים, לְתַחְתּוֹנִים קָרָא בָּנִים. הֵדָא הוּא דְכָתִיב, (דְּבָרִים י"ד)
 בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. הוּא קָרָא לָהֶם בָּנִים, וְהֵם קָרְאוּ
 לוֹ אָב, דְּכָתִיב, (יִשְׁעִיָּה ס"ג) כִּי אֲתָה אָבִינוּ. וְכָתִיב דּוּדֵי לִי
 וְאֲנִי לוֹ. הוּא בַחַר בִּי, וְאֲנִי בַחַרְתִּי בּוֹ.

הַרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, הוּא רוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, אַף עַל פִּי
 שְׁהַקּוֹצִים סָבִיב לָהֶם, וְאִין אַחַר יָכוֹל לְרַעוּת
 בְּשׁוֹשְׁנִים כְּמוֹתוֹ. דְּבַר אַחַר הַרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, מַה שׁוֹשֵׁן
 זֶה הוּא אָדוּם, וּמִימֵי לְבָנִים, כִּף הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 מְנַהֵיג עוֹלָמוֹ, מְמַדַּת הַדִּין לְמַדַּת הַרַחֲמִים. וְכָתִיב (יִשְׁעִיָּה
 כ') אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשֹׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ.

רַבִּי אַבָּא הָוָה אָזִיל בְּאוֹרְחָא, וְהָוָה עֲמִיָּה רַבִּי יִצְחָק.
 אַדְהוּ אָזִיל, פִּגְעַ בְּאִינוֹן וְרַדִּים, נָטַל חַד רַבִּי אַבָּא
 בִּידוּי וְהָוָה אָזִיל. פִּגְעַ בְּהוּ רַבִּי יוֹסִי, אָמַר וְדַאי שְׂכִינְתָא
 הָכָא, וְאֲנָא חֲמִינָא בִּידוּי דְרַבִּי אַבָּא, לְמִילָף חֲכַמְתָּא
 סְגִיָּאָה, דְּהָא יַדְעָנָא, דְרַבִּי אַבָּא לֹא נָטַל הָאֵי, אֶלָּא
 לְאַחְזָאָה חֲכַמְתָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, תִּיב בְּרִי תִיב. יִתְבוּ. אַרְח רַבִּי אַבָּא
 בְּהָהוּא וְרַדָּא, אָמַר, וְדַאי אִין הָעוֹלָם מִתְקַיִים

אָלָא עַל הָרִיחַ. דְּהָא חֲזִינָא דְלִית נַפְשָׁא מִתְקַיְמָא אָלָא
עַל רִיחָא. וְעַל דָּא, הַדַּס בְּמוֹצְאֵי שַׁבַּת.

פְּתַח וְאָמַר דּוּדֵי לִי וְאֲנִי לּוֹ הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. מִי גָרַם
לִי, שְׂאֲנֵי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִנְהִיג
עוֹלָמוֹ בְּשׁוֹשְׁנִים. מַה שׁוֹשֵׁן יֵשׁ בּוֹ רִיחַ, וְהוּא אָדוּם,
מוֹצְקִין אוֹתוֹ, וְהוּא מִתְהַפֵּךְ לְלִבָּן, וְלְעוֹלָם רִיחוֹ לֹא זָו.
כִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּדֶרֶךְ זֶה, שְׂאֵלְמָלָא
כִּן לֹא יִתְקַיֵּים הָעוֹלָם בְּשִׁבִיל הָאָדָם הַחוּטָא. וְהַחוּטָא
נִקְרָא אָדוּם, כְּמָה דְאֵת אָמַר, אִם יִהְיוּ חֲטָאִיכֶם כְּשָׁנִים
כְּשֶׁלֶג (דף כ' ע"ב) יִלְבִּינוּ, מִקְרִיב קֶרְבָּנוּ לְאִשׁ שֶׁהוּא אָדוּם.
זוֹרֵק הַדָּם, סָבִיב לְמִזְבֵּחַ שֶׁהוּא אָדוּם. מִדַּת הַדִּין אָדוּם,
מוֹצְקִין אוֹתוֹ, (הַרִיחַ) וְעוֹלָה הָעֵשֶׂן כְּלוֹ לִבָּן, וְאִזּוֹ הָאָדוּם
נִהַפֵּךְ לְלִבָּן, נִהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים.

וְתָא חֲזִי, כָּל מִדַּת הַדִּין, אֵין צָרִיף הָרִיחַ שְׁלוֹ, אָלָא מִצַּד
אוֹדָם. וְהֵינּוּ דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה דְכָתִיב, (מלכים
א' / ח) וַיִּתְגַּדְּדוּ כְּמִשְׁפָּטָם וְגו' עַד שֶׁפָּךְ דָּם עֲלֵיהֶם. אָלָא
הָיוּ יוֹדְעִים, שֶׁלֹּא יִשְׁיגוּ מִמִּדַּת הַדִּין כְּרָצוֹנָם, זוֹלָתֵי
בְּאוֹדָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעוֹד, אוֹדָם וְלִבָּן נִקְרָב לְעוֹלָם, וְהָרִיחַ
עוֹלָה מִשְׁתִּיחָן. מַה הַשׁוֹשֵׁן אָדוּם וְלִבָּן, כִּי רִיחַ
הַקֶּרְבָּן. וְהַקֶּרְבָּן, מֵאָדוּם וְלִבָּן. בֵּא וּרְאֵה מִרִּיחַ הַקְּטוֹרֶת,

שֶׁהַשְּׂמָנִים, מֵהֶם אֲדוּמִים, וּמֵהֶם לְבָנִים, כְּגוֹן הַלְּבוֹנָה,
שֶׁהוּא לָבָן, מֵר דְּרוּר אָדוּם, וְהָרִיחַ עוֹלָה מֵאָדוּם וְלָבָן.
וְעַל כֵּן מְנַהֵג עוֹלָמוּ בְּשׁוֹשְׁנִים, שֶׁהוּא אָדוּם וְלָבָן.
וּכְתִיב (יחזקאל מ"ד) לְהִקְרִיב לִי חֵלֶב וְדָם.

כְּנֶגֶד זֶה, אָדָם מִקְרִיב חֵלְבוֹ וְדָמוֹ, וּמִתְכַפֵּר לוֹ, זֶה
אָדוּם, וְזֶה לָבָן. מֵה הַשְּׁוֹשֵׁן שֶׁהוּא אָדוּם וְהוּא
לָבָן, אֵין מוֹצְקִין אוֹתוֹ לְחַזוֹר כְּלוּ לָבָן, אֶלָּא בְּאֵשׁ. כִּי
הַקְּרָבָן אֵין מוֹצְקִין אוֹתוֹ לְחַזוֹר כְּלוּ לָבָן, אֶלָּא בְּאֵשׁ.
עַכְשָׁיו, מִי שִׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִיתוֹ, וּמִקְרִיב חֵלְבוֹ וְדָמוֹ, אֵינוֹ
נִצְמַק לְחַזוֹר כְּלוּ לָבָן, אֶלָּא בְּאֵשׁ. דָּאֵר"י, מִתּוֹךְ תַּעֲנִיתוֹ
שֶׁל אָדָם, מִחֲלִישֵׁין אַבְרָיו, וְגוֹבֵר עָלָיו הָאֵשׁ, וּבְאוֹתָהּ
שְׁעָה, צָרִיף לְהִקְרִיב חֵלְבוֹ וְדָמוֹ בְּאוֹתוֹ הָאֵשׁ, וְהוּא
הַנִּקְרָא מִזְבַּח כְּפָרָה.

וְהֵינּוּ דְרַבֵּי אֶלְעָזָר, כִּד הוּא יְתִיב בְּתַעֲנִיתָא, הוּא מְצַלִּי
וְאָמַר, גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי,
שֶׁהַקְּרָבָתִי לְפָנֶיךָ חֵלְבִי וְדָמִי, וְהִרְתַּחֲתִי אוֹתָם בְּחַמִּימוֹת
חוֹלְשֵׁת גּוֹפִי, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שְׂיֵהָא הָרִיחַ הָעוֹלָה מִפִּי
בְּשְׁעָה זוֹ, כִּרִּיחַ הָעוֹלָה מִהַקְּרָבָן בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְתִרְצַנִּי.
נִמְצָא, שֶׁאָדָם הוּא מִקְרִיב בְּתַעֲנִיתוֹ הַחֵלֶב וְהַדָּם, וְהָרִיחַ
שֶׁעוֹלָה מִפִּיו, הוּא מִזְבַּח כְּפָרָה, וְלִפְיֶכָךְ תִּקְנּוּ
הַתְּפִלָּה בַּמָּקוֹם הַקְּרָבָן, וּבִלְבַד שְׂיִתְכּוּיִן לְמָה דְאִמְרָן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן וּלְהֵלָאָה כְּתִיב, (במדבר ל"א) כָּל דְּבַר
 אֲשֶׁר יָבוֹא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי,
 כְּשֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיִּים, אָדָם מִקְרִיב קָרְבָּנוּ בְּעֵנִין זֶה,
 וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. עַכְשָׁיו, תִּפְלְתוּ שֶׁל אָדָם מִכַּפֵּר לוֹ בַּמָּקוֹם
 הַקָּרְבָּן, כִּי הָאִי גִוּוֹנָא.

דְּבַר אַחַר, דְּוָדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. מַה
 הַשׁוֹשְׁנִים קוֹצִין מְצוּיִין בְּתוֹכָם, אִף הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, מִנְּהִיג עוֹלָמוֹ בְּצַדִּיקִים וְרָשָׁעִים. מַה הַשׁוֹשְׁנִים,
 אֲלֻמָּלָא הַקּוֹצִים, אֵין הַשׁוֹשְׁנִים מִתְקַיְמִין. כִּךְ אֲלֻמָּלָא
 הָרָשָׁעִים, אֵין הַצַּדִּיקִים נִיכְרִים. דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמַה
 הַצַּדִּיקִים נִיכְרִים, מִתּוֹךְ שֵׁישׁ רָשָׁעִים, דְּאֲלֻמָּלָא רָשָׁעִים
 אֵין הַצַּדִּיקִים נִיכְרִים. דְּבַר אַחַר הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים,
 הַמְּנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּשֵׁשׁ שָׁנִים, וְהַשְּׁבִיעִית שְׁבַת לֵה'. דְּבַר
 אַחַר בְּשׁוֹשְׁנִים, בְּאוֹתָם שְׁשׁוֹנִים בַּתּוֹרָה.

וּמַלְשָׁה הָיָה רוּעָה אֶת צֵאן יִתְרוֹ חוֹתְנּוֹ כִּהֵן מְדִינָא. רַבִּי
 חֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כ"ג) מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ רוּעִי
 לֹא אֶחְסָר. כְּלוּמַר, יְיָ רוּעִי: יְיָ הָרוּעָה שְׁלִי. מַה הָרוּעָה
 מִנְּהִיג אֶת הַצֵּאן, וּמוֹלִיכֶם לְמַרְעָה טוֹב, לְמַרְעָה שָׁמֶן,
 בַּמָּקוֹם נִחְלִי מַיִם, מִיִּשְׂרָה הִלִּיכְתָּן בְּצַדִּיק וּבְמִשְׁפָּט. אִף
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּתִיב בְּנְאוֹת דָּשָׁא יְרַבִּיצְנִי עַל מֵי
 מְנוּחֹת יִנְהַלְנִי נַפְשִׁי יִשׁוּבָב.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, דֶּרֶךְ הַרוּעָה, לְנִהוּג בְּצַדִּיק אֶת צֵאֲנוּ,
 לְהִרְחִיקֵם מִן הַגָּזֵל, לְהִנְהִיגֵם בְּמִישׁוֹר, וְהִשָּׁבֵט
 בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא יִטּוּ יָמִין וּשְׂמָאל. כִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא
 רוּעָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְהִנְהִיגֵם בְּמִישׁוֹר, וּבְכָל יְעַת הַשָּׁבֵט
 בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא יִטּוּ יָמִין וּשְׂמָאל.

דָּבָר אַחֵר וּמִשֶּׁה הִזָּה רוּעָה, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, תִּדְעֵ לָךְ,
 שְׁכָל זְמַן שֶׁהַרוּעָה חָכָם לְנַהֵל אֶת צֵאֲנוּ, הוּא מוֹכֵן
 לְקַבֵּל עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אִם הַרוּעָה שׁוֹטֵה, עָלָיו נִקְרָא
 (משלי ב"ו) תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמָּנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשֶּׁה חָכָם הִזָּה, וּבִקִּי לְנִהוּג אֶת צֵאֲנוּ.
 בֵּא וּרְאֵה, מִדּוֹד, שְׁנֵאֲמַר (שמואל א' ט"ז) וְהִנֵּה רוּעָה
 בְּצֵאֵן. לְלַמֶּדְךָ שְׁדוּד (דף כ"א ע"א) חָכָם גָּדוֹל הִזָּה, וְהִזָּה רוּעָה
 צֵאֲנוּ כַּדִּין וְכַשׁוּרָה. לְפִיכָךְ, עָשָׂהוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה צֵאֵן וְלֹא בִקְרָה. אָמַר רַבִּי
 יְהוּדָה, יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צֵאֵן. שְׁנֵאֲמַר, (יחזקאל ל"ד) וְאֵתֵן
 צֵאֲנֵי צֵאֵן מִרְעִיתֵי אָדָם אֲתֵם. וּכְתִיב, (יחזקאל ל"ו) כְּצֵאֵן
 קִדְשִׁים כְּצֵאֵן יְרוּשָׁלַיִם.

מֵה צֵאֵן, כְּשִׁי קָרְבוּ עַל הַמְּזִבַּח, בְּשִׁבְלֵם זוֹכָה לְחַיֵּי
 הָעוֹלָם הַבָּא. כִּי הַמְּנַהִיג לְיִשְׂרָאֵל כַּדִּין וְכַשׁוּרָה,
 בְּשִׁבְלֵם זוֹכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד, הַרוּעָה אֶת
 הַצֵּאֵן, כְּשֶׁהַצֵּאֵן יוֹלְדֵת, הַרוּעָה נוֹטֵל אוֹתָם טְלָאִים

בְּחִיקוֹ, כִּי לֹא יֵלְאוּ וַיִּגְעוּ, וּמוֹלִיכֶם אַחֲרֵי אַמּוֹתֶם,
 וּמִרְחֹם עֲלֵיהֶם. כִּי הַמְּנַהֵג לְיִשְׂרָאֵל, צָרִיךְ לְהַנְהִילָם
 בְּרַחֲמִים, וְלֹא בְּאַכְזָרִיּוֹת. וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה, (במדבר י"א) כִּי
 תֹאמַר אֵלַי, שְׂאֵהוּ בְּחִיקֶךָ וְגו'.

מֵה הַרוּעָה אֶת הַצֹּאן, כְּשֶׁהוּא רוּעָה טוֹב, מִצִּיל אֶת
 הַצֹּאן מִן הַזַּיָּאֲבִים, וּמִן הָאָרְיֹת. כִּי הַמְּנַהֵג
 לְיִשְׂרָאֵל, אִם הוּא טוֹב, מִצִּילָן מִן הָעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים
 וּמִזּוֹלוֹת, וּמִדִּין שֶׁל מַטָּה, וּמִדִּין שֶׁל מַעְלָה, וּמִדְרִיכֵן
 לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. כִּי מֹשֶׁה, רוּעָה נְאֻמָּן הִיָּה, וְרָאָה
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַדְאֵי הוּא לְרַעוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל,
 בְּאוֹתוֹ הַדִּין מִמָּשׁ, שֶׁהִיָּה רוּעָה אֶת הַצֹּאן, לְכֹשְׁבִים, כְּפִי
 הָרְאוּי לָהֵן. וְהַנִּקְבוֹת כְּפִי הָרְאוּי לָהֵן

וּלְפִיכֶךָ כְּתִיב, וּמֹשֶׁה הָיָה רוּעָה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חוֹתְנּוֹ,
 וְלֹא שְׁלוֹ, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי מֵה שְׁנַתֵּן אֶת
 צְפוּרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה, לֹא נָתַן לוֹ צֹאן וּבִקָּר, וְהֵלֵא יִתְרוֹ
 עֲשִׂיר הָיָה. אֲלֵא מֹשֶׁה לֹא הָיָה רוּעָה אֶת צֹאנוֹ, כִּי לֹא שְׁלֹא
 יֹאמְרוּ בְּשִׁבִיל שֶׁהִיָּה צֹאנוֹ עִמוֹ, הָיָה רוּעָה אוֹתָן בְּטוֹב.
 וְלָכֵן כְּתִיב אֶת צֹאן יִתְרוֹ חוֹתְנּוֹ, וְלֹא אֶת שְׁלוֹ. כִּי
 מִדִּין, רַבִּי תַנְחוּם אָמַר, אֶף עַל גַּב שֶׁהִיָּה עוֹבֵד כּוֹכְבִים
 וּמִזּוֹלוֹת, בְּשִׁבִיל שֶׁעָשָׂה עִמוֹ חֶסֶד, הָיָה רוּעָה צֹאנוֹ כִּי
 וְכִשְׁוֹרָה, בְּמַרְעָה טוֹב שָׁמֵן וְדָשֵׁן.

(שמות ג) וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִשָּׁה, מִיּוֹם שְׁנוּלָד, לֹא זָזָה מִמְּנוֹ רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. רָאָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, שְׁאוֹתוֹ מִדְּבַר הָיָה קְדוּשׁ, וּמוֹכֵן לְקַבֵּל עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם עָלָיו. מֵה עָשָׂה, הִנְהִיג אֶת הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר עַל כָּל פָּנִים, וְלֹא בַּמִּדְבָּר, שֶׁלֹּא רָצָה שְׁיִכַּנְסוּ בְּתוֹכוֹ, אֶלֶּא הִרְחִיקָם אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר.

(שמות ג) וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה, הוּא לְבֵדוֹ בְּלֹא צֹאן. אר"י, הָאֵי אֲבָנָא, דְּמִקְבְּלָא פְּרוּזָא, כִּד חָמִי לִיה, (מַחֲטָא) מְדַלְגָא עֵילוּי. כִּף מִשָּׁה וְהָר סִינַי, כְּשֶׁנִּרְאוּ זֶה עִם זֶה, דְּלֵג עָלָיו. הָדָא הוּא דְכָתִיב, וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מוֹכְנִים הָיוּ מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, זֶה עִם זֶה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם, נִתְרַגַּשׁ הָהָר לְמוֹל מִשָּׁה. וְכִיּוֹן שְׁרָאָהּוּ שְׁנַכְנַס לְתוֹכוֹ, וְדִלְג בּוֹ, עָמַד הָהָר. מְלֻמֵּד, שְׁשִׁמְחִים הָיוּ זֶה עִם זֶה.

אָמַר רַבִּי יִנְאִי, (נ"א רַבִּי יוֹסִי) יוֹדֵעַ הָיָה מִשָּׁה, שְׁאוֹתוֹ הָר, הָר הָאֱלֹהִים הוּא. דְּכָתִיב וַיָּבֵא אֶל הָר הָאֱלֹהִים. דִּתְנִין, מָה רָאָה מִשָּׁה בְּאוֹתוֹ הָר, רָאָה עוֹפּוֹת שְׁהָיוּ פוֹרְחִים, וּפוֹרְשִׁים כְּנִפְיָהֶם וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִים בּוֹ. רַבִּי יִצְחָק (נ"א אָמַר ר' יִצְחָק) אוֹמֵר, רָאָה הָעוֹפּוֹת פוֹרְחִים

וְטָסִים מִשָּׁם, וְנוֹפְלִים לְרַגְלָיו שֶׁל מֹשֶׁה, מִיַּד הַרְגִּישׁ
 בְּעֵינָיו, וְהֶעֱמִיד אֶת הַצָּאן אַחַר הַמַּדְבָּר, וְהוּא נִכְנָס
 לְבֵדוֹ.

(שמות ג') וַיֵּרָא (קנ"ט ע"ב, קס"ז ע"א) מֵלֶאךָ ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ
 מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה. רַבִּי תַנְחוּם אוֹמֵר, שְׁעַת הַמִּנְחָה הִיְתָה,
 שְׁמֵדַת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת בּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, וְהָא פְּתִיב,
 (תהלים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה יי' חֶסֶדּוֹ. מֵדַת חֶסֶד קָאמַר, וְלֹא מֵדַת
 הַדִּין. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשְׁיּוּצָא הָאוֹר, עַד שְׁנוּטָה לְרַדְתָּ,
 נִקְרָא יוֹם, וְהוּא מֵדַת חֶסֶד. מִשְׁנוּטָה לְרַדְתָּ, נִקְרָא עָרֵב,
 וְהוּא מֵדַת הַדִּין. וְהֵינּוּ דְכֻתִּיב, (בראשית א') וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
 לְאוֹר יוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁעַת הַמִּנְחָה הוּא, מו' שָׁעוֹת וְלִמְטָה.
 דִּתְנִינָא ר' יִצְחָק אוֹמֵר, מֵהוּ דְכֻתִּיב, (שמות ט"ז) בֵּין
 הָעֲרִבִים תֹּאכְלוּ בִשָּׂר וּבִבְקָר תִּשְׁבְּעוּ לָחֶם. בֵּין הָעֲרִבִים,
 דִּהוּא שְׁעֵתָא (דף כ"א ע"ב) דִּדְיִנָא תֹאכְלוּ בִשָּׂר. וְכֻתִּיב, (במדבר
 י"א) הַבִּשָּׂר עוֹדְנָו בֵּין שְׁנֵיהֶם וְאִף יי' חָרָה בְּעַם. מִשּׁוּם,
 דִּבֵּין הָעֲרִבִים, דִּינָא דְמַלְכוּתָא שְׁלִיט. וּבִבְקָר תִּשְׁבְּעוּ
 לָחֶם, מִשּׁוּם דְּאִקְרִי חֶסֶד הֵהוּא שְׁעֵתָא, וְכֻתִּיב, (תהלים נ"ב)
 חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְכֻתִּיב, (בראשית א') וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר
 יוֹם. דִּיאִהוּ מִצְפָּרָא.

רַבִּי תַנְחוּם אוֹמֵר, דָּא סוּמְקָא, וְדָא חוּר. סוּמְקָא: בֵּין

הָעֲרָבִים. דְּכָתִיב, (שְׁמוֹת ט"ז) בֵּין הָעֲרָבִים תֹּאכְלוּ בֶשֶׂר.
 וְחֹוּרָא: בְּצַפְרָא. דְּכָתִיב, וּבִבְקָר תִּשְׁבְּעוּ לָחֶם. רַבִּי יִצְחָק
 אָמַר, כְּתִיב, (שְׁמוֹת י"ב) וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קֶהֱל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל
 בֵּין הָעֲרָבִים וְגו'. דְּהוּא שַׁעֲתָא לְמַעַבְד דִּינָא. רַבִּי יְהוּדָה
 אָמַר, יִלְפִינן מִשְׁנֵי כְּבָשִׂים שְׁבַכְל יוֹם, הָאֶחָד מִתְקָרַב
 כְּנֶגְד מֵדַת הַחֶסֶד, וְהַב' כְּנֶגְד מֵדַת הַדִּין.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִהוּ דְכָתִיב, (בְּמִדְבָר כ"ח) אֵת הַכֶּבֶשׂ
 הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבְּקָר, וְלֹא כְתִיב אֵת הַכֶּבֶשׂ
 הָרֵאשׁוֹן, אֶלֹא אֵת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד, מִיּוֹחַד, כְּנֶגְד מֵדַת
 הַחֶסֶד. דְּבַכְל מָקוּם, שְׁנֵי, לֹא נֶאמַר בּוּ כִי טוֹב.

רַבִּי תַנְחוּם אָמַר, לְפִיכֹךְ, יִצְחָק תִּקְוֵן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה,
 שֶׁהוּא כְּנֶגְד מֵדַת הַדִּין. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן,
 (ירמיהו ו') אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרֵב. כִּי פָנָה
 הַיּוֹם: זֶה מֵדַת הַחֶסֶד. כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרֵב: שְׁכַבְר גָּבַר
 מֵדַת הַדִּין. אַבְרָהָם תִּקְוֵן תְּפִלַּת שְׁחָרִית, כְּנֶגְד מֵדַת
 הַחֶסֶד.

תַּנּוּ רַבָּנָן, בְּהֵיאָ שַׁעֲתָא דְעָאֵל מִשֶּׁה לְטוֹרָא דְסִינַי,
 מֵאִי טַעְמָא אֶתְגַּלִּי לִיהָ בְּשַׁלְּהוּבֵי אֶשְׁתָּא, דְּהוּא
 דִּינָא. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב (נ"א כְּעִין) כְּעַן שַׁעֲתָא הוּא (שַׁעֲתָא)
 גָּרִים. ר' יוֹסִי אָמַר, כֹּלֹא לְחַד גְּזַעָא אֶשְׁתְּרָשָׂא. כְּתִיב,
 וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרָבָה. וְכָתִיב, (דְּבָרִים ט') וּבְחָרַב

הַקְּצַפְתָּם אֶת יי'. וְכָתִיב, וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָן יי' אֵלָיו בְּלִבַּת אִשׁ
מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה. מִתּוֹךְ שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִיּוֹת פֶּסֶנָה, כִּהְיֵה
דְּכָתִיב, (ישעיה ל"ג) קוֹצִים פְּסוּחִים בְּאִשׁ יִצְתּוּ.

אָמַר ר' יְהוּדָה, מִכָּאן לְמִדְנֹה, רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם עַל
הַרְשָׁעִים, דְּכָתִיב, וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בּוֹעֵר בְּאִשׁ, לַעֲשׂוֹת
בָּהֶם דִּין בְּרָשָׁעִים, וְהַסֵּנֶה אֵינּוּ אוֹכֵל, (לַעֲשׂוֹת) אֵין בָּהֶם
כְּלִיָּה. בּוֹעֵר בְּאִשׁ, עַל כָּל פָּנִים רִמּוּז, לְאִשׁ שֶׁל גִּיהֲנָם.
אֲבָל הַסֵּנֶה אֵינּוּ אוֹכֵל, לְהִיּוֹת בָּהֶם כְּלִיָּה.

דָּבָר אַחֵר וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָן יי' אֵלָיו בְּלִבַּת אִשׁ. מֵאֵי טַעֲמָא
לְמֹשֶׁה בְּלִבַּת אִשׁ, וְלִשְׂאֵר נְבִיאִים לָא. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, לָאוּ מֹשֶׁה כְּשֵׂאֵר נְבִיאִים. דְּתַנָּן, מֵאֵן דְּקָרִיב
לְאִשָּׁא בֵּיה אֲתוּקַד, וּמֹשֶׁה קָרִיב לְאִשָּׁא וְלֹא אֲתוּקַד.
דְּכָתִיב, (שְׁמוֹת כ') וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֶרְפֶּל אֲשֶׁר שָׁם
הָאֱלֹהִים. וְכָתִיב, וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָן יי' אֵלָיו בְּלִבַּת אִשׁ מִתּוֹךְ
הַסֵּנֶה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הָאֵי דְמֹשֶׁה, אֵית לָאִסְתַּכְּלָא בֵּיה
בְּחֻכְמָתָא עֲלָאָה, עַל מַה פְּתִיב, כִּי מִן הַמַּיִם
מְשִׁיתִיהוּ. מֵאֵן דְּאֲתַמְשֹׁךְ מִן מֵיָא, (דִּינָא עֲלֵאָה) לָא דְחִיל
מִנּוּרָא. דְּתַנָּיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאֲתַר דְּאֲתַגְזֹר מֹשֶׁה,
לָא אֲתַגְזֹר בְּרַ נֶשׁ אַחֲרָא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּעֶשְׂרֵה דִּרְגִין
(וּיְקָרָא רַפ"ב) אֲשַׁתְּכַלֵּל. דְּכָתִיב, (במדבר י"ב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן

הוא. וְלֹא נֶאֱמַן בֵּיתִי. וְכֹפֵּא חוֹלְקִיה דְּבַר נֶשׁ, דְּמַרְיָה
אֶסְהִיד כְּדִין עֲלוּי.

אָמַר רַב דִּימִי, וְהָא כְּתִיב (דברים ל"ד) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד
בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי,
בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם, אֲבָל בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם קָם, וּמְנוּ בְּלָעָם.
אָמַר לֵיהּ, וְדַאי שְׁפִיר קְאָמְרַת, אֲשֶׁתִּיק. כִּד אַתָּא רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, אַתּוּ, שְׁאִילוּ קָמִיה הָאִי מְלָה.

פִּתְחָ וְאָמַר, קוּטִיפָא דְקַרְנֻטִי, אַתְּ עַרְבָא בְּאַפְרֹסְמוֹנָא
טָבָא חַס וְשָׁלוֹם. אָלָא, וְדַאי כִּן הוּא, בְּאוֹמוֹת
הָעוֹלָם קָם, וּמְנוּ בְּלָעָם. מֹשֶׁה עוֹבְדוּי לְעֵילָא, וּבְלָעָם
לְתַתָּא. מֹשֶׁה, אֲשֶׁתַּמֶּשׁ בְּכַתְרָא קְדִישָׁא דְמַלְכָא עֲלָאָה
לְעֵילָא. וּבְלָעָם, אֲשֶׁתַּמֶּשׁ בְּכַתְרִין תַּתְּאִין דְּלֹא קְדִישִׁין
לְתַתָּא. וּבַהֲהוּא גְּוֹנָא מִמֶּשׁ כְּתִיב, (יהושע י"ג) וְאֵת בְּלָעָם
בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסִם הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֲרָב. וְאִי סְלָקָא
דְּעַתְרָ דְּיִתִיר, זִיל שְׁאִיל לְאַתְנִיָּה. אַתָּא רַבִּי יוֹסִי, וְנֶשֶׁק
יְדוּי, אָמַר, הָא חֲמִידָא (נ"א חֲמִידָא) דְּלִבָּאי נֶפֶק לְבַר.

דְּהַכָּא מִשְׁמַע, דְּאִית עֲלָאִין וְתַתְּאִין, יְמִינָא וּשְׁמָאֲלָא,
רַחֲמֵי וְדִינָא, יִשְׂרָאֵל וְעֵבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת.
יִשְׂרָאֵל, מִשְׁתַּמְשִׁין בְּכַתְרִין עֲלָאִין קְדִישִׁין. עֵבוֹדַת
כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת, בְּכַתְרִין תַּתְּאִין דְּלֹא קְדִישִׁין. אֲלִין
דִּימִינָא, וְאֲלִין דְּשְׁמָאֲלָא, וְעַל כָּל פָּנִים, מִתְּפַרְשִׁין

נְבִיאֵי עֲלָאֵי מְנַבִּיאֵי תַתְּאֵי. נְבִיאֵי דְקוּדְשָׁא, מְנַבִּיאֵי
דְלָאו דְקוּדְשָׁא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, פְּגוּוּנָא דִּיהוּה (דף כ"ב ע"א) מִשָּׁה, פְּרִישׁ מִכָּל
נְבִיאֵי, בְּנַבּוּאָה קְדִישָׁא עֲלָאָה. כִּךְ הוּה בְּלָעָם,
פְּרִישׁ מִשָּׂאָר נְבִיאֵי וְחַרְשֵׁי, בְּנַבּוּאָה דְלָאו קְדִישָׁא
לְתַתָּא. וְעַל כָּל פְּנִימֵי מִשָּׁה הוּה לְעֵילָא, וּבְלָעָם לְתַתָּא,
וְכַמָּה דְרַגִּין וְדְרַגִּין מִתְפַּרְשִׁין בֵּינֵיהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשָּׁה הוּה מְתַרְהַר
וְאוֹמַר, שְׂמָא חַס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל יִכְלוּ בְּהֵאֵי
עֲבוּדָה קְשָׁה, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, וַיֵּרָא בְּסַבְלוֹתָם. לְפִיכָךְ,
וַיֵּרָא מִלְּאֲךָ יי' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ וְגו', וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנָה
בוֹעֵר בְּאֵשׁ וְגו'. כְּלוּמַר, מְשׁוּעָבְדִים הֵם בְּעֲבוּדָה קְשָׁה,
אַבְל וְהַסֵּנָה אֵינְנוּ אוֹפְל. זַכָּאִין אֵינְנוּ יִשְׂרָאֵל, דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא פְּרִישׁ לוֹן מִכָּל עַמִּין, וְקָרָא לוֹן בְּנִין, דְכְּתִיב
(דְּבָרִים י"ד) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

פְּרֻשַׁת וַאֲרָא

(שְׁמוֹת ו') וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יי' וַאֲרָא
אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְגו'. רַבִּי
אַבָּא פִתַּח, (ישעיה כ"ו) בְּטַחוּ בַיְי' עַד כִּי בִיָּה יי' צוּר
עוֹלָמִים. בְּטַחוּ בַיְי', כָּל בְּנֵי עֲלָמָא בְּעֵינֵין לְאַתְתְּקַפָּא בֵּיה

נְבִיאֵי עֲלָאֵי מְנַבְיָאֵי תַתָּאֵי. נְבִיאֵי דְקוּדְשָׁא, מְנַבְיָאֵי
דְלָאוּ דְקוּדְשָׁא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּגוּוּנָא דִּיהוּה (דף כ"ב ע"א) מִשָּׁה, פְּרִישׁ מִכָּל
נְבִיאֵי, בְּנַבּוּאָה קְדִישָׁא עֲלָאָה. כִּךְ הוּהוּ בְלָעָם,
פְּרִישׁ מִשָּׂאָר נְבִיאֵי וַחֲרָשֵׁי, בְּנַבּוּאָה דְלָאוּ קְדִישָׁא
לְתַתָּא. וְעַל כָּל פְּנִימֵי מִשָּׁה הוּהוּ לְעֵילָא, וּבְלָעָם לְתַתָּא,
וְכַמָּה דְרַגִּין וְדְרַגִּין מִתְפַּרְשִׁין בֵּינֵיהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשָּׁה הוּהוּ מְתַרְהַר
וְאוֹמֵר, שְׂמָא חַס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל יִכְלוּ בְהֵאֵי
עֲבוּדָה קְשָׁה, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, וַיֵּרָא בְּסַבְלוֹתָם. לְפִיכָךְ,
וַיֵּרָא מִלְּאֲךָ יי' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ וְגו', וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה
בוֹעֵר בְּאֵשׁ וְגו'. כְּלוּמַר, מְשׁוּעָבְדִים הֵם בְּעֲבוּדָה קְשָׁה,
אַבְל וְהַסֵּנֶה אֵינְנוּ אוֹפְלִי. זַכָּאִין אֵינְנוּ יִשְׂרָאֵל, דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא פְּרִישׁ לוֹן מִכָּל עַמִּין, וְקָרָא לוֹן בְּנִין, דְכְּתִיב
(דְּבָרִים י"ד) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

פְּרֻשַׁת וַאֲרָא

(שְׁמוֹת ו') וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יי' וַאֲרָא
אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְגו'. רַבִּי
אַבָּא פִתַּח, (ישעיה כ"ו) בְּטַחוּ בַיִּי עַד כִּי בִיָּה יי' צוּר
עוֹלָמִים. בְּטַחוּ בַיִּי, כָּל בְּנֵי עֲלָמָא בְּעֵינֵין לְאַתְתְּקַפָּא בֵּיה

בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלִמְהוּי רְחֻצְנוּ דְלַהוֹן בֵּיהּ.
 אִי הָכִי מַהוּ עֵדִי עַד. אֵלָא, בְּגִין דִּיהֵא תִקְפֵּא דְבַר נֶשׁ,
 בְּאַתֵּר דִּיאִהוּ קִיּוּמָא וְקִשּׁוּרָא דְכֻלָּא, וְאִקְרִי עַד, וְהֵא
 אוּקְמוּהּ, כְּמַה דְּאֵת אֵמֵר, (בראשית מ"ט) בְּבִקְר יֵאכֹל עַד.
 וְהֵא עַד, אַתֵּר דְּאֵחִיד לְכֹל סְטָרִין, לְסְטָרָא דָּא, וְלְסְטָרָא
 דָּא, לְאַתְקִימָא, וְלְאַתְקִשְׂרָא קִשְׂרָא, דִּי לֹא תֵעֲדִי.

וְהֵא עַד, תִּיאַוּבְתָּא דְכֻלָּא בֵּיהּ, כְּמַה דְּאֵת אֵמֵר, (בראשית
 מ"ט, בראשית נ' ע"א רמ"ז ע"ב) עַד תְּאֹת גְּבַעוֹת עוֹלָם. מֵאן
 אֵינּוֹן גְּבַעוֹת עוֹלָם. אֵלִין אֵינּוֹן תְּרִין אִמְהֵן נוֹקְבֵי, יוֹבֵל,
 וְשִׁמְטָה, דְּאִקְרוּן גְּבַעוֹת עוֹלָם. עוֹלָם: כְּמַה דְּאֵת אֵמֵר,
 (תהלים ק"ו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. (יוֹבֵל וְשִׁמְטָה כֹּל חַד מִנְהוֹן אִקְרִי עוֹלָם

וְאֵלִין אִקְרוּן גְּבַעוֹת עוֹלָם)

וְתִיאַוּבְתָּא דִּילַהוֹן בְּהֵא עַד, דִּיאִהוּ קִיּוּמָא דְכֹל סְטָרִין.
 (מֵאִי טַעְמָא) תִּיאַוּבְתָּא דִּיּוֹבֵלָא לְגַבֵּי דְעַד,
 לְאַעְטָרָא לֵיהּ, וְלִנְגֵדָא עָלֶיהָ בְּרַפְאן, וְלְאַרְקָא עָלֶיהָ
 מְבוּעִין מְתִיקִין, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (שיר השירים ג) צִאִינָה
 וְרִאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמְלָךְ שְׁלֹמֹה בַּעְטָרָה שַׁעְטָרָה לוֹ אִמּוֹ.
 תִּיאַוּבְתָּא דְשִׁמְטָה, לְאַתְבְּרָכָא מְנִיָּה, וְלְאַתְנַהֲרָא מְנִיָּה.
 וְדֵאִי הֵא עַד תְּאֹת גְּבַעוֹת עוֹלָם אִיהוּ.

בְּגִין כֶּף, בְּטַחוּ בֵּי עֵדִי עַד, דְּהֵא מִתְמָן וְלַעֲיֵלָא, אַתֵּר
 טְמִיר (הו"א) וְגַנְיֵז אִיהוּ, דְּלֹא יְכִיל לְאַתְדַּבְּקָא. אַתֵּר

הוא, דְּמַנִּיָּה נִפְקוּ וְאַצְטִיירוּ עַלְמִין, הֲדָא הוּא דְכְתִיב,
 כִּי בֵּיה יִי צוּר עוֹלָמִים וְהוּא אֲתֵר גְּנִיז וְסָתִים, וְעַל דָּא
 בְּטַחוּ בֵּי יְיָ עַד, עַד הֲכָא אֵית רְשׁוּ לְכָל בְּרַ נִשׁ
 לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיה, מִכָּאן וְלַהֲלָאָה, לֵית לִיה רְשׁוּ לְבֵר נִשׁ
 לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיה, דְּהָא אִיהוּ גְנִיז מִכְּלָא, וּמֵאן אִיהוּ יֵה
 יְדוּד. דְּמַתְמָן אֲצְטִיירוּ עַלְמִין כְּלָהוּ, וְלֵית מֵאן דְּקָאִים
 עַל הַהוּא אֲתֵר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קָרָא אוֹכַח עָלֶיהָ, דְכְתִיב, (דְּבָרִים ד') כִּי
 שָׁאַל נָא לְיָמִים רֵאשׁוֹנִים וְגו'. עַד הֲכָא אֵית רְשׁוּ
 לְבֵר נִשׁ לְאַסְתַּכְּלָא, מִכָּאן וְלַהֲלָאָה לֵית מֵאן דְּיִכְיֵל
 לְמִיקָם עָלֶיהָ.

דְּבַר אַחַר בְּטַחוּ בֵּי יְיָ עַד, כָּל יוֹמוֹי דְּבֵר נִשׁ, בְּעֵי
 לְאַתְתַּקְּפָא בֵּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, (דְּהַכִּי אָמַר דוּד
 תַּהֲלִים כ"ה) אֱלֹהֵי בְךָ בְּטַחְתִּי אֶל אֲבוּשָׁה אֶל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי
 לִי וּמֵאן דְּשׁוּי בֵּיה, בְּטַחוּנִיָּה וְתוֹקְפִיָּה כְּדָקָא יְאוּת, לָא
 יִכְלִין לְאַבְאֲשָׁא לִיה, כָּל בְּנֵי עֲלָמָא. (דְּהַכִּי אָמַר דוּד תַּהֲלִים כ"ה)
 אֱלֹהֵי בְךָ בְּטַחְתִּי אֶל אֲבוּשָׁה אֶל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי דְכָל
 מֵאן דְּשׁוּי תוֹקְפִיָּה בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא, אֲתַקְיִים בְּעֲלָמָא.

מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְּעֲלָמָא, בְּשִׁמִּיָּה קְדִישָׁא אֲתַקְיִים.
 הֲדָא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה כ"ו) כִּי בֵּיה יִי צוּר
 עוֹלָמִים: צִייר עַלְמִין. דְּהָא בְּתַרִּין אֲתוּוּן, אֲתַבְרוּן

עֲלָמִין, עֲלָמָא דִּין, וְעֲלָמָא דְאֵתִי. עֲלָמָא דְאֵ, בְּדִינָא
 אֲתַבְּרִי, וְעַל דִּינָא קִיִּמָּא, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית א')
 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דִּיתְנַהֲגוּן בְּנֵי
 נְשָׂא בְּדִינָא, וְלֹא יִפְקוּן מֵאוֹרְחָא לְבַר.

תָּא חֲזִי כְּתִיב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה, גְּזִירַת דִּינָא
 דְּקִיִּמָּא עָלֶיהָ, מַה כְּתִיב לְעֵילָא, (שמות ה') וַיֵּשֶׁב
 מֹשֶׁה אֶל ה', וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי, בְּאֶלֶף דְּלִ"ת נִוִּין יו"ד. חֲמִי
 תּוֹקְפָא דְּמֹשֶׁה, בְּשִׁירוֹתָא דְּנְבִיאוֹתֶיהָ, לָא נַח רוּחִיהָ
 בְּהֵאֵי אֲתָר, אָמַר, אֲדֹנָי לְמַה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה וְגו',
 וּמֵאֲזוּ בְּאֵתִי אֶל פְּרַעַה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל
 לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְּךָ. מֵאֲזוּ הוּא דִּיִּמָּא כְּדִין, אֶלָּא מֹשֶׁה,
 דִּידַע, דִּהָא דְּרָגָא אַחְרָא עֲלָאָה זַמִּין לִיהָ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשִׁירוֹתָא דְּאֲתִיְהִיב לִיהָ בֵּיתָא, פְּקִיד
 לָהּ, כְּבַר נָשׁ דְּפִקִּיד לְבֵיתֶיהָ, וְאָמַר כֹּל מֵאֲזוּ דְּבַעֵי
 בְּלָא דְּחִילוֹ. אוּף הָכִי מֹשֶׁה, לְבֵיתֶיהָ קָאֵמַר, וְלֹא דְּחִיל.
 דְּבַר אַחַר וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, גְּזִירַת דִּינָא, (בגין פך) וַיֹּאמֶר אֲלֵיו
 אֲנִי יי', דְּרָגָא אַחְרָא דְּרַחֲמִי. וְהִכָּא אֲתַקְשֵׁר כּוֹלָא
 כְּחֻדָּא, דִּינָא וְרַחֲמִי. הֲדָא הוּא דְּכְּתִיב, וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אֲנִי
 יי'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן (נ"א רביוס) אִי כְּתִיב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל
 מֹשֶׁה אֲנִי ה', הוּינָא אָמַר הָכִי. אֶלָּא לָא כְּתִיב, אֶלָּא
 וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה בְּקִדְמִיתָא, וְלִבְתָּר וַיֹּאמֶר אֲלֵיו
 אֲנִי ה', דְּמִשְׁמַע דְּרָגָא בְּתַר דְּרָגָא.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֹשֶׁה, אֲלֶמְלָא דִּהוּה מָאֲרִיָּה דִּבֵּיתָא,
 אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲתַעְנֹשׁ עַל מַה דְּאָמַר, אֲבַל
 בְּגִינֵי הָאִי, לָא אֲתַעְנֹשׁ. לְבַר נָשׁ דְּנִפְּל לֵיהּ קִטְטָה
 בְּדִבִּיתָהּ, וְאָמַר לָהּ מְלִין, שְׂרַאת הִיא לְאַתְרַעְמָא, כִּיּוֹן
 דְּשְׂאֲרִית מְלָה, הָוּה תַּמָּן מְלָכָא, נָטַל מְלָכָא מְלָה, וְהִיא
 שְׂתַקַּת וּפְסַקַת לְמַלְלָא. אָמַר לֵיהּ מְלָכָא, וְכִי לָא יַדְעַת
 דְּאֲנָא הוּא מְלָכָא, וּמְקַמַּי מְלִילַת מְלִין אֲלִין, כְּבִיכּוּל
 אוּף הָכִי מֹשֶׁה, וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל יְיָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמַה
 הִרְעוּתָהּ וְגו'. מִיד, וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה, שְׂאֲרִי
 לְאַתְרַעְמָא, מִיד נָטַל מְלָכָא מְלָה וַיֹּאמֶר אֲלִיו אֲנִי יְיָ
 וְלָא יַדְעַת דְּאֲנָא הוּא מְלָכָא, וּמְקַמַּי מְלִילַת מְלִין אֲלִין.
 וְאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי. אֲמַאי
 שְׁנַי שְׂמָא הָכָא מֵאֲלִין דְּלַעֲיִלָא. אֲלָא לְמַלְכָא,
 דִּהוּה לֵיהּ בְּרַתָּא, דְּלָא אֲתַנְסִיבַת, וְהוּה לֵיהּ רַחֲמָא. כִּד
 בְּעֵי מְלָכָא לְמַלְלָא בְּהוּא רַחֲמָא, מְשַׁדֵּר לְבְּרַתִּיהּ
 לְמַלְלָא עֲמִיהּ, וְהוּה מְלָכָא עַל יְדָא דְּבְּרַתִּיהּ, מְמַלִּיל
 עֲמִיהּ. אֲתָא זְמָנָא דְּבְּרַתִּיהּ לְאַתְנַסְבָּא, הֵהוּא יוֹמָא
 דְּאַתְנַסִּיבַת, אָמַר מְלָכָא, קָרוֹן לָהּ לְבְּרַתָּא, קְרוֹסְפוּנִיא
 מְטְרוֹנִיתָא. וְאָמַר לָהּ, עַד הָכָא, מְלִילָנָא עַל יְדָךְ, לְמָאן
 דְּמְלִילָנָא מְכָאן וְלַהֲלָאָה אֲנָא אִימָא לְבַעֲלִיךְ, וְהוּא
 יִימָא לְמָאן דְּאַצְטְרִיךְ. לְיוֹמִין, אָמַר לָהּ בַּעֲלָהּ מְלִין קָמִי

מִלְכָּא, עַד דְּהִיא שְׂרָאָת לְמִלְלָא, נָטַל מִלְכָּא מִלָּה, אָמַר
 לֵיהּ, וְלֹא אָנָּא מִלְכָּא, דְּעַד יוֹמָא דָּא לֹא מִלִּיל אֵינְשׁ
 עִמִּי, אֱלֹא עַל יְדָא דְבֵרְתִי, (עַד לֹא נִסִּיבַת) וְאָנָּא יְהִיבְנָא לָךְ
 בֵּרְתִי, וּמִלִּילְנָא עִמָּךְ בְּאַתְגְּלִיא, מַה דְּלֹא עֵבִידְנָא
 לְאַחֲרָא.

כִּן, וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי,
 כַּד אֵיהִי בְּבֵיתִי וְלֹא אֶתְנַסִּיבַת, וְלֹא מִלִּילוֹ עִמִּי
 אֲנִפִּין בְּאַנְפִּין, כְּמַה דְּעֵבִידְנָא לָךְ. וְאַתָּה, בְּשִׁירוֹתָא
 דְּמִלוּלָךְ, מִלִּילַת לְבֵרְתִי קָמָאִי מְלִין אֵלִין, אֱלֹא בְּגִינִי
 כִּן, וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי
 וּשְׁמִי יי' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לְמִלְלָא עִמָּהוֹן בְּדַרְגָּא דָּא
 דְּעִמָּךְ מִלִּילְנָא.

רַבִּי יוֹסִי (נ"א רבֵי יִיסָא) פִּתְתַּח, (תְּהֵלִים כ"ד) לְדוֹד (נ' ע"א) מְזֻמּוֹר לֵיִי
 הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבֵּל וַיּוֹשְׁבֵי בָהּ. הָאָרֶץ: דָּא אֶרְעָא
 קַדִּישָׁא דִּישְׂרָאֵל, דְּאֵיהִי קַיִמָּא לְאַתְשִׁקִּיא מִנִּיהּ,
 וְלְאַתְבְּרָכָא מִנִּיהּ בְּקַדְמִיתָא, וְלְבַתֵּר מִנָּה אֶתְשִׁקִּיא
 עֲלָמָא כְּלָא. תִּבֵּל וַיּוֹשְׁבֵי בָהּ: דָּא שְׂאֵר אֶרְעָאן, דְּשִׁתְּאֵן
 מִינָהּ, מְנָא לָן. דְּכַתִּיב, (תְּהֵלִים ט') וְהוּא יִשְׁפּוֹט תִּבֵּל בְּצַדִּיק.
 כִּי הוּא עַל יַמִּים יִסְדָּהּ, אֵלִין (דף כ"ג ע"א) שְׁבַעַה עֲמוּדִים,
 דְּאֶרְעָא סְמִיכָא עֲלֵיהּ. וְאֵינּוֹן שְׁבַעַה יַמִּים. וַיִּם
 כְּנַרְת שְׁלֵטָא עֲלֵיהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא תִימָא